

kingen met de Poolse regering verbroken. Op 1 januari '44 liet hij vervolgens van een in Moskou gevormde, hoofdzakelijk uit Poolse communisten bestaande Poolse Nationale Raad een bekendmaking uitgaan, inhoudend dat in Polen een z.g. Volksleger zou worden gevormd dat door de Russen zou worden bewapend. Het Poolse Ondergrondse Leger, uitdrukking gevend aan de opvatting van alle clandestiene Poolse politieke partijen (behalve de communistische), beschouwde dat Volksleger als een instrument tot vestiging van een communistische dictatuur. Al vóór de inzet van het Russische offensief tegen de *Heeresgruppe Mitte* raakten in Polen plaatselijke afdelingen van het Ondergrondse en van het Volksleger met elkaar slaags. Het Ondergrondse Leger trachtte Wilna te bezetten voordat het Rode Leger ter plaatse was; dat mislukte. In Lemberg lukte het wél – met als enig gevolg dat de gehele staf van de plaatselijke afdeling van het Ondergrondse Leger door de Russische geheime politie, de *NKVD*, werd gearresteerd en spoorloos verdween. Meer nog. Toen het Rode Leger op 22 juli in Cholm was aangekomen, bleek daar opeens een 'Pools Comité voor de Nationale Bevrijding' te bestaan dat pretendeerde, de regering van Polen te zijn – pretenties die prompt door Stalin gehonoreerd werden: op 26 juli gaf hij in Moskou een verklaring uit, waarin gezegd werd dat aan het (door communisten gedomineerde) Comité de uitvoerende macht in Polen zou worden overgedragen.

Tegen die achtergrond is het begrijpelijk dat bij generaal Bor en de zijnen de sterke behoefte leefde, de Russen voor voldongen feiten te plaatsen. Bor wist dat de Poolse premier, Mikolajczyk, op 1 augustus in Moskou zou aankomen om daar (vooral de Engelse regering had sterke druk op hem uitgeoefend) besprekingen te voeren met Stalin en het in Cholm bekendgemaakte Comité. Bor wenste Mikolajczyk de ruggesteun te geven van een door het Ondergrondse Leger bevrijde hoofdstad; hij rekende op Russische steun (in elke Russische radio-uitzending werd tot verzet tegen de Duitsers opgeroepen, maar die oproepen droegen een clichématig karakter) doch verzekerde zich daar niet van. Hij hoopte dat het Rode Leger dat al bij Praga stond, spoedig de Weichsel zou oversteken. Niets daarvan. Hadden de Russen er, zoals zij zelf toen en later beweerd hebben, op dat moment de kracht niet voor? Dat is mogelijk. In elk geval wekte Stalins beleid de indruk dat hij met genoegen zag dat zijn potentiële tegenstander, het Ondergrondse Leger, in Warschau zware verliezen leed. Amerikaanse bommenwerpers die van begin juli af van vliegvelden in de Oekraïne uit Duitse doelen in Centraal-Europa mochten aanvallen, kregen geen verlot, de opstandelingen in Warschau te bevoorraden. Van Zuid-Italië uit vlogen toen van 8 augustus af Amerikaanse *Liberators*, die